

ПЕДАГОГІЧНА АКАДЕМІЯ:
НАУКОВІ ЗАПИСКИ

ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА НАВЧАННЯ

УДК 373.5.016:821.161.2.09'06:[070+004]

DOI <https://doi.org/10.5281/zenodo.13218656>

Специфіка роботи з медіаосвітнім компонентом у літературній освіті школярів (на матеріалі творчості шістдесятників)

Крупка Віктор Петрович

кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри української літератури,
Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла
Коцюбинського, м. Вінниця, Україна, ORCID <https://orcid.org/0000-0002-2320-8045>

Мартинюк Мирослава Леонідівна

магістр, Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла
Коцюбинського, м. Вінниця, Україна, ORCID <https://orcid.org/0009-0007-9435-9397>

Віннічук Алла Петрівна

кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри української літератури,
Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла
Коцюбинського, м. Вінниця, Україна, ORCID <https://orcid.org/0000-0003-0359-4169>

Прийнято: 11. 07. 24 | Опубліковано: 29. 07. 24

Анотація. У статті розглянуто окремі аспекти медіаосвіти та проаналізовано шляхи впровадження медіаосвітніх методик в освітній процес із метою поглибленого вивчення творчості представників літературного шістдесятництва. Дослідження підкреслює важливість використання медіаресурсів та інструментів для формування критичного мислення учнів і покращення їхнього розуміння культурно-історичного контексту творчості митців шістдесятників. У статті запропоновано комплекс практичних розробок, що вміщують інтерактивні завдання та авторські медіапродукти. Для прикладу було обрано такі медіапродукти, як кіноадаптації, документальні фільми, зображення та соціальні мережі загалом. Основою цих методичних матеріалів є медіаосвітні елементи, які сприяють активному залученню учнів до освітнього процесу та розвивають їхню здатність аналізувати й інтерпретувати художні твори. У дослідженні доведено, що інтерактивні завдання, створення власних медіапродуктів та дискусії в соціальних мережах значно підвищують зацікавленість учнів до вивчення тих чи інших тем та стають основою для глибокого розуміння творів художньої літератури. Отримані результати вказують на необхідність подальшого впровадження медіаосвіти в школах, що передбачає синтез літератури та медіа. У статті зроблено внесок у розвиток медіаосвіти в контексті вивчення літератури, запропоновано інноваційні підходи до інтеграції медіаосвітніх компонентів у шкільну програму. Відтак актуальність дослідження зумовлено зростанням ролі медіа в сучасному суспільстві та необхідністю підготовки молодого покоління до критичного сприйняття інформації. Практична значимість дослідження полягає в тому, що запропоновані методичні матеріали можуть бути використані вчителями української мови та літератури для впровадження в освітній процес.

Ключові слова: літературне шістдесятництво, освітній процес, медіапродукт, медіаосвітній компонент, інтеграція, критичне мислення, інтерактивні завдання.

The specifics of working with the media education component in the literary education of schoolchildren (based on the works of the sixties)

Krupka Viktor

Candidate of Philological Sciences, Associate Professor, Associate Professor at the Department of the Ukrainian Language Mykhailo Kotsiubynsky Vinnytsia State Pedagogical University Vinnytsia, Ukraine, ORCID <https://orcid.org/0000-0002-2320-8045>

Martyniuk Myroslava

Master, Mykhailo Kotsiubynsky Vinnytsia State Pedagogical University Vinnytsia, Ukraine, ORCID <https://orcid.org/0009-0007-9435-9397>

Vinnichuk Alla

Candidate of Philological Sciences, Associate Professor, Associate Professor at the Department of the Ukrainian Language Mykhailo Kotsiubynsky Vinnytsia State Pedagogical University Vinnytsia, Ukraine, ORCID <https://orcid.org/0000-0003-0359-4169>

***Abstract.** The article examines certain aspects of media education and analyses ways to introduce media education methods into the educational process in order to study in-depth the works of representatives of the literary sixties. The study emphasises*

the importance of using media resources and tools to develop students' critical thinking and improve their understanding of the cultural and historical context of the works of the Sixties artists. The article proposes a number of practical developments that include interactive tasks and the creation of students' own media products. For example, media products such as film adaptations, documentaries, images, and social media in general were chosen. These methodological materials are based on elements of media education that promote active involvement of students in the learning process and develop their ability to analyse and interpret literary works. The study confirms that interactive tasks, creation of own media products and discussions on social media significantly increase students' interest in studying certain topics and become the basis for a deep understanding of literary works. The findings point to the need for further implementation of media education in schools, which involves the synthesis of literature and media. The article makes a contribution to the development of media education in the context of studying literature by proposing innovative approaches to integrating media education components into the school curriculum. Thus, the relevance of the study is due to the growing role of media in modern society and the need to prepare the younger generation for critical perception of information. The practical significance of the study lies in the fact that the proposed methodological materials can be used by teachers of Ukrainian language and literature for implementation in the educational process.

Keywords: *literary Sixties, educational process, media product, media educational component, integration, critical thinking, interactive tasks.*

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. А. Віннічук та В. Крупка у статті «Інноваційні технології активізації читацької діяльності школярів» зазначають, що «інноваційна мета освіти – моделювання креативного освітнього середовища,

сприятливих умов для творчості, реалізації природної суті й соціальних потреб людини» [1, с. 36]. Одним із її завдань є використання інформаційного простору, який передбачає ознайомлення з різноманітними текстами, зображеннями, відео, що формують наше уявлення про навколишній світ. За цих умов особливо важливою стає медіаосвіта, яка дає можливість критично аналізувати інформацію, отримувати знання з різних джерел, створювати власні медіапродукти.

Саме тому медіаосвіта як його компонент в сучасному освітньому середовищі стає важливою складовою процесу навчання. Зі стрімким розвитком технологій і зростаючим впливом медіа на наше повсякденне життя важливо забезпечити здобувачів освіти необхідними компетентностями для сприйняття та критичного аналізу інформації, яку вони споживають. Тому важливим вважаємо відслідковування впливу медіаосвіти на розвиток особистості в рамках сучасного освітнього процесу, зосередження уваги на її впровадженні в літературній освіті, де використання сучасних медіаресурсів стає прерогативою діяльності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій (огляд літератури). Аналіз наукової літератури свідчить про те, що проблемам, які стосуються впровадження медіаосвіти присвячено значну кількість досліджень, зокрема це студії О. Баришпольця [2], А. Віннічук [3], О. Волошенюка [4], В. Іванова [4], [5], Н. Лопушкіної [6], Р. Падалки [6], С. Пилипчука [7], Пошетун О. [8], Н. Череповської [9] та ін. Автори наукових праць розглядають теоретичні аспекти медіаосвіти, методи та форми організації роботи в загальноосвітніх та вищих навчальних закладах.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Незважаючи на низку досліджень, присвячених проблемам медіаосвіти в освітньому процесі школярів, багато з них потребують подальшого поглиблення

і розв'язання. Особливої пріоритетності вони набувають у літературній освіті здобувачів, де медіаосвітній компонент стає саме тим важелем, завдяки якому відбувається активізація читацької активності, увиразнюється актуальні аспекти на сучасному етапі розвитку методики української літератури.

Формулювання цілей статті. Метою статті є виявлення впливу медіаосвіти на розвиток особистості здобувача, визначення ролі медіаосвіти на уроках української літератури в аспекті медіаграмотності та подання прикладів розробок завдань, які передбачають упровадження медіаосвітнього компоненту на заняттях. Предметом дослідження є медіаосвіта в контексті вивчення біографії та творчості представників літературного шістдесятництва як культурно-національного феномену.

Традиційно освіта зосереджена на передачі знань та формуванні ключових компетентностей здобувачів. Однак у сучасну цифрову епоху одних тільки знань недостатньо, адже суспільство потребує навичок критичної оцінки великої кількості інформації, яка сприймається через різні канали реценції. Медіаосвіта заповнює цю прогалину, надаючи здобувачам інструменти для її інтерпретації, аналізу та оцінки.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням здобутих наукових результатів (Результати дослідження). Медіаосвіта стає незамінним аспектом сучасного навчання, особливо в контексті шкільного курсу української літератури, де трансформується в своєрідний місток між традиційними літературними творами та сучасними формами комунікації, сприяє глибшому розумінню явищ літератури та її динамічної взаємодії з різними ресурсами мережі Інтернет. Медіаосвіта – це не просто модний тренд, а й необхідність, викликана вимогами соціуму. Як зазначають автори «Концепції впровадження медіаосвіти в Україні», «... медіаосвіта – частина освітнього процесу, спрямована на формування в суспільстві медіакультури, підготовку

особистості до безпечної та ефективної взаємодії із сучасною системою мас-медіа, включаючи як традиційні (друковані видання, радіо, кіно, телебачення), так і новітні (комп'ютерно опосередковане спілкування, інтернет, мобільна телефонія) медіа з урахуванням розвитку інформаційно-комунікаційних технологій [10, с. 7].

Тому, погоджуючись із цим визначенням, зауважуємо, що важливою є підготовка школярів до свідомої діяльності в медіасередовищі через формування критичного ставлення до медіапродукції, їхнього перетворення на свідомих і творчих користувачів масмедіа, сприяння виробленню імунітету до маніпулятивної дії екрану, створення умов інформаційної безпеки, що є неможливим без опанування основ медіаграмотності. Н. Череповська виділяє такі принципи медіаосвіти: обов'язковість, значну тривалість медіаосвітнього процесу, сприймання медіапродукції як суб'єктивної репрезентації дійсності, орієнтація на критичне сприймання медіапродукції, інтерактивність взаємодії між учнями та вчителем, стимулювання розвитку комунікативних здібностей учнів, стимулювання творчого потенціалу у процесі сприймання медіатекстів і у створенні власних текстів [11, с. 148–149]. Запропоновані принципи утверджують думку про те, що ефективна робота з учнями щодо вивчення медіаграмотності дозволяє їм пройти трансформацію з пасивних споживачів інформації в активні.

Згідно з Концепцією нової української школи однією з основних компетентностей є інформаційно-цифрова. Вона передбачає вміння впевнено і критично користуватися інформаційно-комунікаційними технологіями для створення, пошуку, обробки та обміну інформацією в професійній сфері, суспільному просторі та спілкуванні. Ця компетентність вміщує в себе розвиток інформаційної та медіаграмотності, навичок програмування, алгоритмічного мислення, роботи з базами даних, а також забезпечення інтернет-безпеки та

кібербезпеки. Крім того, важливо розуміти етичні норми роботи з інформацією, що стосуються авторського права та інтелектуальної власності.

Робота з медіаматеріалами на уроках літератури є корисною для учнів, оскільки вона сприяє знайомству з журналістськими стандартами, вивченню механізмів функціонування ЗМІ, аналізу кінопродукції та реклами, створенню власних медіапродуктів, формуванню аналітичного підходу до споживання медіаінформації.

Ураховуючи комунікативну специфіку уроків української літератури, ключовими для розвитку інфомедійної компетентності є інтерактивні методи. Поєднання медіаосвіти з вивченням літератури має на меті навчити не лише читати медіатексти, а й цілісно їх сприймати, аналізувати, розуміти прихований зміст, а також розрізняти факти та судження.

Уважаємо, що літературна освіта в школі є основою для формування національної ідентичності та розуміння історичних, культурних і соціальних процесів. Зосереджуючись на творах українських авторів, учні мають змогу ознайомитися з багатством національної спадщини та її впливом на сучасність. Відтак під час вивчення творчості митців слова значну увагу варто звертати на достовірність інформації. Важливо, щоб учні не лише ознайомлювалися з творами та біографіями видатних митців, але й навчалися критично оцінювати інформацію. Учителі мають спрямовувати учнів до пошуку й аналізу надійних джерел, зокрема авторитетних літературознавчих праць, архівних документів та епістолярію, що є у вільному доступі.

Шістдесятництво є одним із найяскравіших явищ у літературному процесі ХХ століття. В. Крупка відзначає, що «шістдесятники поетично спроектували співвідношення гуманістичного та ідеологічного, свідомого та несвідомого, чуттєвого й раціонального на актуальну для суспільства проблему правди художнього слова» [12, с. 1], а А. Віннічук увиразнює ще один аспект, який у

медіаосвітньому прояві є аж надто цікавим та неоднозначним, на її думку, «роль автора, його взаємини з текстом, відповідальність автора за смисл та значення тексту не завжди пов'язані з постаттю автора як соціального феномена» [13, с. 106].

Саме ці світоглядно-художні домінанти дають можливість по-різному трактувати творчість літературного покоління, тому для учнів в аспекті медіаосвітньої діяльності є чимало роботи з достовірною та фейковою інформацією.

Під час вивчення творчості шістдесятників важливо уникати поширених помилок і міфів, які можуть викривити розуміння їхньої ролі в літературному процесі другої половини ХХ століття. Наприклад, біографії багатьох поетів та письменників цього періоду наповнені легендами та суперечностями, що виникли внаслідок політичних репресій та цензури. Тому необхідно використовувати достовірні джерела, щоб відновити правдиву картину їхнього життя і творчості.

Учні повинні навчитися аналізувати тексти з позиції їхнього історичного та культурного контексту, зокрема в аспекті зв'язку із соціумом, який істотно впливав на творчість митців. Важливо також, щоб вони вміли відрізнити факти від суджень і суб'єктивних інтерпретацій, що допоможе їм формувати власну думку на основі правдивої інформації. Переконані, що відповідальний підхід до вивчення української літератури забезпечує не лише глибше розуміння національної культурної спадщини, але й розвиток критичного мислення та аналітичних навичок в учнів, адже правдиве й об'єктивне висвітлення їхнього доробку сприяє формуванню поваги до історичної правди та культурної ідентичності.

Відтак завдання, розроблені з урахуванням специфіки навчальної дисципліни, що вміщують медіакомпонент, відіграють ключову роль у

поглибленні та розширенні розуміння учнями текстів різних літературних стилів. Завдяки їм здобувачі освіти не лише знайомляться з літературними явищами та творчістю письменників, а й отримують можливість дослідити їх виважено й ґрунтовно.

Одним із ключових аспектів формування компетенцій інфомедійної грамотності є організація навчання як творчого процесу. Розвиток критичного мислення тісно пов'язаний із творчістю, неординарністю та оригінальним підходом до вирішення поставлених завдань. Тому під час навчання важливо поєднувати теоретико-літературні поняття з творчістю автора, що розвиває відповідні компетентності.

Істотною перевагою формування інфомедійної грамотності учнів є розробка системи завдань, спрямованих на розвиток у них ідентифікації маніпуляцій та фейків, диференціації фактів та суджень, аналізу текстів для розуміння прихованих сенсів, порівняльного аналізу творів та відгуків на них.

Тому пропонуємо розглянути приклади організації практичної діяльності здобувачів освіти: завдання з медіаосвітніми елементами, які можуть бути корисними упродовж вивчення української літератури.

Завдання 1. «SMM-менеджер». Залежно від теми уроку учні створюють сторінку митця в будь-якій соцмережі, при цьому опрацьовують інформацію з різних джерел.

Уявімо, що шістдесятники – наші сучасники. Безумовно, як соціально активні особистості, вони б не оминули й створення сторінок у соцмережах. Якими б були їхні акаунти? Які теми та ідеї вони б там висвітлювали? Можливо, їхні сторінки стали б справжніми осередками дискусій, де б вони ділилися своїми творами та обмінювалися думками з читачами чи однодумцями.

Тому учням пропонується створити та заповнити сторінки в соціальних мережах, уявляючи, що вони належать відомим українським письменникам. Це

ПЕДАГОГІЧНА АКАДЕМІЯ: НАУКОВІ ЗАПИСКИ

завдання передбачає публікацію фотографії автора, його псевдоніму, соціального статусу та гасла, де доречним буде дібрати влучну цитату цього автора чи авторки.

Необхідно також додати біографічну інформацію: рік та місце народження, освіту, перелік друзів (реальних, сучасників письменника та вигаданих персонажів), фото з творами та їх анонси. Творчим елементом також можуть стати дописи від імені письменника та коментарі до них від віртуальних відвідувачів сторінки.

Спочатку учням може здатися, що вони лише розважаються, а насправді для того, щоб створити сторінку, потрібно опрацювати та проаналізувати великий обсяг інформації, бажано з різних джерел, виокремити необхідний матеріал. Залежно від теми змінюється й змістове наповнення цієї сторінки, увага акцентується на головних аспектах. Завдяки цьому завданню учні не просто опрацьовують інформацію, а й активно взаємодіють із нею. Вони формулюють власну думку про історичних діячів, діляться цікавими фактами, дискутують із однокласниками та спільно доходять висновків. Цей процес не лише сприяє кращому засвоєнню знань, а й розвиває навички критичного мислення, комунікації та командної роботи.

Рисунок 1.

Завдання 2. «Дописувач у Wiki». Цифрова епоха ставить перед учнями нові виклики: не вся інформація в Інтернеті є достовірною. Це твердження особливо актуальне щодо біографій письменників. Тому пропонуємо учням попрацювати з біографічною статтею одного з шістдесятників, віднайти в ній неточності.

Кожен учень отримує друкований аркуш, що імітує біографію письменника з Вікіпедії. Завдання – знайти всі помилки та виправити їх.

Завдання 3. «Шерлок Холмс». Створити оголошення в соцмережі про публікацію ще невідомого до сьогодні твору якогось письменника, додати абсурдні факти. Проаналізувати:

- «Чи насторожує вас щось у цьому дописі?
- На що/кого покликається автор допису, на які джерела? Наскільки ці джерела є перевіреними, надійними та авторитетними?
- Поміркуйте, чому люди часто вірять неперевіреним фактам?» [14].

Також учням варто обґрунтувати свої міркування.

Завдання 4. «Стоп-кадр» або «Відчуй різницю». Під час роботи з екранізаціями творів шістдесятників пропонуємо зупинити відео й проаналізувати побачене. Порівняти текст художнього твору й екранізації. Виявити різницю між оригіналом, фільмом за мотивами та екранізацією за фрагментом. Таке завдання має дати розуміння інтерпретації твору.

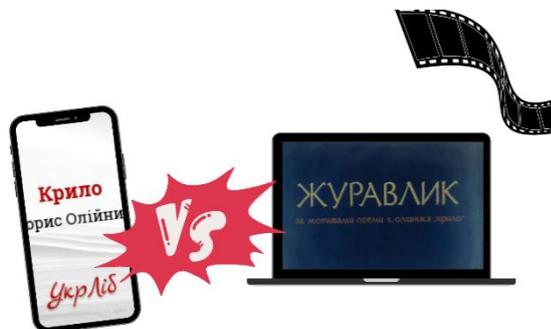

Рисунок 2.

Завдання 5. «Мемологія». У сучасному інформаційному просторі, де панує потік різноманітних даних, украй важливо вміти не лише швидко опрацьовувати інформацію, а й критично її оцінювати, відрізняючи факти від вигадок. Одним із найефективніших методів розвитку цих навичок у школярів є робота з інтернет-мемами.

Мем, або інтернет-мем, – коротка інформація іронічного характеру, яка може бути представлена у вигляді тексту, зображення, звуку чи відео. Мем виражає ставлення до певних подій, явищ чи осіб, поширюється в Інтернеті та швидко набуває популярності серед користувачів. Найпоширенішим форматом інтернет-мемів є картинка з дотепним текстовим поясненням. Цей формат поєднує в собі візуальну привабливість та лаконічний текст, через що легко запам'ятовується.

Завданням є прокоментувати меми, пояснити їх значення, з'ясувати правдивість інформації, а також висловити власну думку щодо репрезентованих фактів.

Завдання 6. «Тривимірний погляд». Учні об'єднуються у групи, кожна з яких досліджує один і той самий твір (явище, героя) за допомогою трьох різних інтернет-джерел. Такими джерелами можуть бути інтерв'ю з автором, віртуальна лекція, стаття, сайт із відгуками читачів тощо. Завданням групи є порівняти та проаналізувати інформацію з різних джерел, підкреслити спільні та відмінні риси, а також сформулювати власне бачення досліджуваного предмета. Запитання до груп можуть бути такими:

- «якого героя створював автор?
- як сприйняли героя критики?
- яким бачать героя читачі?» [15, с. 198].

Так учні навчаються формувати цілісну картину досліджуваного, виділяти ключову інформацію, порівнювати та аналізувати дані, узагальнювати та робити висновки.

Завдання 7. «Правда чи фейк». Застосовувати можна, як на уроці мови, так і літератури. Виконуючи його, варто продумати, який вислів і якого митця буде на білборді відповідно до теми уроку, що активізує пошукову діяльність, розвиває творче мислення, сприяє навичкам перевірки інформації (через перевірку авторства вислову в загальнодоступних джерелах), стимулює до активної комунікації та дискусії, перевірки інформації.

ОБЕРЕЖНО!
ФЕЙКОВІ ІЛЮСТРАЦІЇ
З УКРАЇНСЬКОЇ
ЛІТЕРАТУРИ

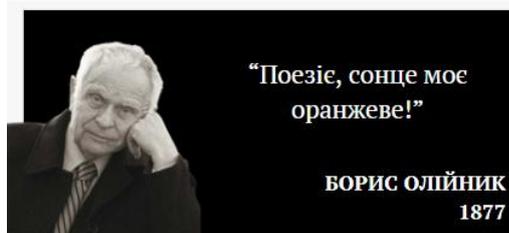

Рисунок 3.

Висновки. Отже, медіаосвіта є трансформаційним рушієм у галузі освіти, що збагачує навчальний досвід учнів і сприяє їхньому особистісному зростанню. Взаємодія з різноманітним медіаконтентом дає поштовх для формування компетентностей, критичного мислення. Крім того, медіаосвіта заохочує до творчості, виховує емпатію та готує до сприйняття різних точок зору.

У свою чергу, інтеграція медіаосвітнього компонента в контекст вивчення творчості представників літературного шістдесятництва на уроках української літератури дає змогу поглибити розуміння творчості шістдесятників учнями. Адже завдяки аналізу медіаматеріалів, вони отримують широкий контекст для розуміння творів шістдесятників, їхніх ідей та місця в літературному процесі другої половини ХХ століття.

Список використаних джерел

1. Віннічук А., Крупка В. Інноваційні технології активізації читацької діяльності школярів. *International Science Journal of Education and Linguistics*. 2024. 3(1). 35–46. URL: [file:///C:/Users/PC/Downloads/j.isjel.20240301.05%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/PC/Downloads/j.isjel.20240301.05%20(1).pdf) (дата звернення : 29.06.2024).
2. Медіакультура особистості: соціально-психологічний підхід: навчально-методичний посібник / О.Т. Барішполець та ін. Київ : Міленіум, 2010. 440 с.
3. Olha B. Petrovych, Alla P. Vinnichuk, Viktor P. Krupka, Iryna A. Zelenenka and Andrei V. Voznyak. The Usage of Augmented Reality Technologies in Professional Training of Future Teachers of Ukrainian Language and Literature. *CEUR Workshop Proceedings*. 2021. Vol. 2898. P. 315–333. URL: <http://ceur-ws.org/Vol-2898/paper17.pdf>. (дата звернення: 29.06.2024).
4. Іванов В.Ф., Волошенюк О.В. Медіаосвіта та медіаграмотність : підручник /за наук. ред. В.В.Різуна. Київ : Центр вільної преси, 2012. 352с.
5. Медіаосвіта в школі та на уроці: Основи і приклади / За загал. ред. В. Ф. Іванова; Пер. з нім. В. Климченка. Київ : Академія української преси, Центр вільної преси, 2020. 405 с.
6. Падалка Р., Лапушкіна Н. Медіаосвіта на уроках української мови та літератури. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2021. С. 198.
7. Пилипчук С. Впровадження медіаосвіти на уроках української мови та літератури. *Збірник статей Восьмої міжнародної науково-методичної конференції «Критичне мислення в епоху токсичного контенту»*, м. Київ. 2020. С. 160–166.
8. Пометун О.І. Розвиток критичного мислення і медіаграмотності учнів: потенціал і проблеми. *Вісник Польсько-української науково-дослідної*

лабораторії дидактики імені Я.А. Коменського. *Актуальні проблеми сучасної психодидактики: філософські, психологічні та педагогічні аспекти*: матеріали 4 Міжнар. наук.-практ. конф. Умань, 2020. С.105–109.

9. Череповська Н. Візуальна медіакультура : розвиток критичного мислення і творчого сприймання. Київ : Міленіум, 2014. 117 с.

10. Концепція впровадження медіаосвіти в Україні. Інститут соціальної та політичної психології Національної академії педагогічних наук країни URL: <http://repl.rv.ua/units/menus/uploads/files/Media/konsepciya.pdf> (дата звернення: 01.06.2024).

11. Череповська Н. Візуальна медіакультура: розвиток критичного мислення і творчого сприймання. Київ : Міленіум, 2014. 117 с.

12. Крупка В. Поезія Володимира Забаштанського (проблеми творчої еволюції) : автореф. дис. канд. філол. наук : 10.01.01 – Українська література; Київс. ун-т ім. Б. Грінченка. Київ, 2010. 19 с.

13. Vinnichuk A. P., Krupka V. P. The problem of the author and lyrical hero in a poetic writing. *International scientific conference «The influence of culture and art on the value orientations of civilization in war and post-war times»* : conference proceedings (August 30–31, 2022. Riga, the Republic of Latvia). Riga, Latvia : «Baltija Publishing», 2022. P. 105-107.

14. Література як тренажер життя : підсумковий урок за рік. *Освіторія*. URL: <https://osvitoria.media/experience/literatura-yak-trenazher-zhyttya-pidsumkovuj-urok-za-rik/> (дата звернення: 05.06.2024).

15. Падалка Р., Лапушкіна Н. Медіаосвіта на уроках української мови та літератури. *Актуальні питання гуманітарних наук*. Вип. 41, том 2, 2021. С. 198.